

Divulgació

Mal temps i torrentades

Darrerament m'he dedicat més a la recerca històrica, ja que per una cosa o per l'altra he tingut més temps lliure, i encara que no hagi acabat amb la sèrie sobre les vies de comunicació de Sóller, vull fer un descans per tornar a un dels tipus d'articles que han marcat més la temàtica d'aquesta columna, la cultura popular. I com no, per no canviar tant de cop, començarem amb una glosa del tren;

*A Sóller, vila molt noble,
viuràs amb comoditat:
des que la feren ciutat,
té tren que marxa aviat
i electricitat pes poble.*

Evidentment que a causa que durant l'hivern hi ha menys hores de llum, i això dona temps per pensar, per inventar noves gloses, i juntament amb el fred surten gloses com aquesta;

*A sa font d'En Barrufet
molt m'agrada menjar nesples.
¿Vols que festegem es vespres
i de dia un poquet?*

Alguna vegada, fins i tot de dia, no és difícil trobar coses més agradables de fer que trescar per defora, asseient-nos davant la foganya tot d'una que podem, però a vegades el mal temps no deixa ni gaudir d'aquestes ocasions;

*A damunt es pujol d'En Banyà
està a redós de torrent,
emperò en bufar-hi es vent
treu es foc per sa foganya.*

I encara que per nosaltres veure la neu sigui sempre una novetat, i que ens faci moltes ganes de pujar-hi a passejar (per no parlar de les ganes que tenen de venir tots els de l'altra banda del forat), s'ha d'anar alerta que no ens passi com el de la glosa, per molt que coneguem el redol;

*Oh muntanya estrangera
on he anat a parar!
Es remei serà plorar
davall una carritxera.*

Però si de totes formes vas a fer una volta, vagis a on vagis dins tot Mallorca, pot ser ben bé que et passi com el que va dir això, estranyat del que va veure;

*Un temps, en aquest turó,
hi enterraven ets ases;
ara hi han fet unes cases
que pareixen un mirador.*

I si només és això, tampoc no ens podem queixar massa, ja que sempre que surts a passejar amb aquest temps, pots tenir un denou;

Un temps en ma joventut

*per dins Sóller em passejava,
i de confiat que anava,
a dins es fang som caigut.*

Pareix que enguany hem tengut aigua abastament. Encara que a Sóller ha plogut molt bé, pes Pla pareix que no tant, però de totes formes no és res nou que a Mallorca hi facin aquestes plogudes;

*L'any tretze ses Fontanelles
I sa font tot era u;
Quan no en volia ningú,
s'aigua arribava a Sencelles.*

I com no, els temes d'actualitat sempre es repeteixen. Pareix que no aprenem mai que hem de tenir als torrents el respecte que es mereixen, ja que només es qüestió de temps que faci una bona barrumbada que s'ho endugui tot, encara que enguany hagin tengut temps d'acabar les obres a temps i treure totes les màquines del torrent, pot ser bé que algú pensés alguna cosa similar;

*Ja comença a fer gotetes
i es torrent qui ja se'n ve:
mal se'n duqués s'enginyer,
es taulons i ses casetes
cap avall a fer punyetes
per dins aquell sementer!*

Però almenys per ara encara no ha gelat, encara que la neu a les muntanyes i aquestes nits tan clares i els ametllers florits, fan passar pena als pagesos que no els passi el que tantes vegades a passat;

*L'any vuit-cents quaranta-quatre
una gelada que fé
mos va matar s'esqueller
i ovelles de quatre en quatre.
Tan sols per ses metles batre
canyes no hagueren de mester.*

Però per gusts no estarem, i n'hi ha que no estan mai contents, i el que encara és pitjor, no volen que els altres hi estiguin. M'ha fet gràcia aquesta glosa que he trobat, que pareix que surt de Palma, i pareix que aquest bon home que la va fer no ens tenia gaire estima;

*Jo voldria que ploqués
i fes aigua de bambolla
i ses taronges de Sóller
es torrent les se'n duqués.*

De totes formes, sempre hi ha gent que pensa millor i que vol a tothom content. Això de ben segur era el caràcter del què la va fer, a més que pareix que era una persona que devia tenir sempre una bona gana;

*Jo voldria que ploqués
set setmanes de panades,
confits i metles torrades
i taleques de doblers.*

I per acabar;

*Pes puig de Randa ja hi plou,
per aquí qualque goteta.
Bona nit, Margalideta,
que ja han tocades les nou.*

Andreu Oliver

Parlem de cuina

Història de... la salsitxa

La història de la salsitxa la van començar fa 3500 anys els babilonis, en omplir intestins d'animals amb carns especiades. Altres diverses civilitzacions van adoptar, van modificar o van crear independentment aquest menjar. Els grecs li van donar el nom de *oryza*, i els romans el de *salsus*, que amb els pas dels temps derivà en el mot que coneixem: "salsitxa". Però la salsitxa no sempre va gaudir de l'èxit que te avui dia, la "decadència de la salsitxa" va precedir a la de l'Imperi Romà. Segons el llibre d'Apici, escrit l'any 228 d.C., la *botifa salsitxa* era un dels plats predilectes en les "lupercals", les festes anuals paganes que es celebraven el 15 de febrer en honor del Déu Lupercus. Aquesta festa potser tingué una evolució cap al nostre carnaval (festa de la carn), no sé. Tornant als romans, la celebració incloïa varis ritus d'iniciació sexual, i no és desgavellat pensar que la salsitxa tenia altres finalitats a part d'alimentar. De fet, L'Església Catòlica va arribar a suprimir les lupercals i fins hi tot va considerar pecaminós el menjar salsitxes, (Constantí S. IV). Però, com passaria amb la Llei Seca al segle XX, el poble romà tenia afició al consum clandestí de salsitxes que les autoritats, jutjant impossible mantenir la prohibició, van acabar per aixecar-la. Al principi les salsitxes tenien una forma gruixada, semblant a les botifarres, i poc a poc van anar "evolucionant" cap a la forma més esvelta i prima que tenen ara. Durant l'Edat Mitjana, en diverses ciutats europees, però principalment als països del Nord, els carnisers atresoraven fórmules regionals i produïen les seves formes, mides i marques de salsitxes, amb noms que denotaven seus llocs d'origen: Frankfurt, Thüringer Rostbratwurst o Nürnberger Rostbratwurst. Aquestes elaboracions es varen fer tan famoses que s'arribaren a exportar per tota Europa. Cap a Amèrica, bressol dels *Hot Dog*, no hi arribaren fins molt més tard... més endavant ho verem. Però les salsitxes no sols es diferenciaven per la forma o el nom, els països mediterranis es van especialitzar en salsitxes dures i seques, que no es fessin malbé fàcilment amb la calor, i a Escòcia la farina de civada, comú i abundant, es va convertir en un dels primers farcits de cereal per a la xarcuteria, iniciant la pràctica, encara vigent, de relegar la carn a la categoria de segon ingredient. A Alemanya, les salsitxes eren gruixades, toves i amb més greixos, i va ser en aquest país on va néixer, a mitjans del segle XIX, la més famosa especialitat: el Frankfurt. L'any 1852, el gremi de carnisers d'aquesta ciutat va presentar una salsitxa especiada, fumada i embolicada en un budell prim, gairebé transparent i lleugerament corbada. Seguint la tradició, els carnisers van anomenar a la seva creació "Frankfurter" en honor de la seva ciutat. Diu la tradició que aquesta forma li fou donada a petició d'un carnisser amo d'un gosset *dachshund*, que era molt popular a la ciutat. Se suposa que va convèncer als seus col·legues que una salsitxa en forma de *dachshund* es

guanyaria els cors dels frankfurtenses. Tres fets, però, són indiscutibles: la salsitxa de Frankfurt va néixer en la dècada de 1850 a la ciutat alemanya d'aquest nom, tenia forma corbada, i va ser coneguda alternativament com "salsitxa dachshund".

Hot dog

El que poca gent sap és que les salsitxes, en els seus orígens, no es servien dins un pa allargat, si no que es menjaven directament dins el plat. Fou l'any 1906, quan les salsitxes de Frankfurt eren encara una novetat als Estats Units i se les coneixia per molt diversos noms: Frankfurters, Franks, Wieners, i Dachshunds. En aquells dies, Harry Stevens, concessionari de refrigeris, ja havia popularitzat la salsitxa en els partits de beisbol disputats a Nova York. Un dia de l'estiu de 1906, Tad Dorgan, dibuixant de la cadena de diaris Hearst, es trobava a la tribuna quan la silueta corbada de la salsitxa i el seu nom "salsitxa dachshund" li van inspirar un dibuix d'un autèntic *dachshund* untat amb mostassa i envoltat per un panet. Es diu que, al seu estudi, Dorgan va perfeccionar el dibuix i, incapaç d'escriure correctament "dachshund", va optar simplement per "dog" i va titular la seva obra "Get your hot dogs". El nom no només va fer fortuna, sinó que va anul·lar virtualment als seus predecessors.

Aquesta acceptació tan rotunda del terme *hot dog* fins i tot va arribar a fer creure a alguns que la salsitxa de Frankfurt era un invent nord-americà. L'home que va crear el terme *hot dog*, Thomas Aloysius Dorgan, que signava com TAD les seves il·lustracions, va ser destacat dibuixant. S'han fet exposicions retrospectives de la seva obra i aquesta figura en diversos museus del còmic del país. En general, historiadors, arxivers i conservadors d'aquests museus atorguen a Dorgan la paternitat del *hot dog*, però fins a la data les seves nombroses recerques no han aconseguit trobar el dibuix original.

Bona setmana i fins d'aquí a 7 dies
parlemdecuina@hotmail.com

Juan A. Fernández

